

ԱՐՄԻՆԵ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ

ԵՐԱԺՇՏԱՏԵՍԱԿԱՆ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐԻ ԴԵՐԸ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ
ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ*DOI: 10.24234/journalforarmenianstudies.v1i72.233*

ԱՍՓՈՓՈՒՄ

Երաժշտատեսական առարկաների փոխկապակցված շղթան՝ Սոլֆեջիո, Հարմոնիա, Պոլիֆոնիա, Երաժշտական ստեղծագործության վերլուծություն, հնարավորություն է տալիս ոչ միայն ձևավորել, այլ նաև զարգացնել սովորողների երաժշտալսողական պատկերացումները մանկավարժական պրակտիկայում:

Ձևավորման ու զարգացման գործընթացների անընդհատությունը ենթադրում է երաժշտական լսողության ընդունակության առկայությունից բխեցնել և կարևորել այդ լսողությունը, որի ձևավորումը հնարավոր է երաժշտատեսական առարկաների շրջանակներում ընթացող նպատակաուղղված և հետևողական աշխատանքի կիրառմամբ:

Բանալի բառեր և արտահայտություններ. սոլֆեջիո, հարմոնիա, պոլիֆոնիա, երաժշտական ստեղծագործության վերլուծություն, երաժշտատեսական առարկաներ, երաժշտալսողական պատկերացումներ, տեսական գիտելիքներ, հարմոնիկ լսողություն:

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Պրակտիկ գործունեության մեջ անձի համակողմանի և ներդաշնակ զարգացման համար պետք է լինեն այնպիսի նախադրյալներ, որոնք կնպաստեն երաժշտատեսական առարկաների լիարժեք իրագործմանը և կապահովեն տեսական գործընթացների շարունակական շղթա, որում առաջնայինը ճիշտ հիմքերի վրա իրականացվող բարեխիղճ աշխատանքն է մանկավարժի կողմից, որը և զարգացնող նախադրյալների պայմաններ է ստեղծում:

Տարբեր մանկավարժների աշխատություններից առանձնացված տեսակետներն ու հայացքները հնարավորություն կտան ինչպես դպրոցահասակ սովորողներին, այնպես էլ ուսանողներին ընդլայնել իրենց պատկերացումները երաժշտատեսական առարկաների վերաբերյալ:

ՄԵԹՈԴԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Կարևոր է գիտակցել տեսական գիտելիքների միջոցով գործնականում կիրառվող մեթոդների և ձևերի անհրաժեշտությունը, որոնց էլ անդրադարձել ենք սույն աշխատանքում, ինչպես նաև կատարել որոշ մեթոդական առաջարկներ՝ հիմնվելով թե՛ արդեն իսկ գոյություն ունեցող որոշ ձևերի վրա, թե՛ առաջ քաշելով նորերը:

ՔՆՆԱՐԿՈՒՄ

Սուլֆեջիո դասընթացն իր մեջ ներառում է տեսական և գործնական առաջադրանքներ: Սուլֆեջիոյի ժամանակ յուրաքանչյուր թեմա մշակվում է բոլոր չորս ձևերում, որը և նպաստում է նրա յուրացմանն ու ամրապնդմանը գործնականում (**Հարությունյան Ա., 2024**): Շատ հաճախ այդպիսի թեմաներ են հանդիսանում երաժշտական լեզվի այս կամ այն տարրեր կամ օրինաչափություններ, որոնք յուրացվում են սուլֆեջիոյի դասընթացին զուգահեռ ընթացող տարրական տեսության, հարմոնիայի, պոլիֆոնիայի, երաժշտական ստեղծագործության վերլուծության ժամանակ: Դրանում հատկապես հստակ ի հայտ է գալիս կապը բոլոր երաժշտատեսական առարկաների միջև (**Давыдова Е., 1962.**):

Թելադրությունը հանդիսանում է օգտակար ձև տեսական գիտելիքների և գործնական կարողությունների ամրապնդման համար: Այստեղ նախ և առաջ շատ կարևոր է սերտ կապը տեսական առարկաների (տարրական տեսություն, հարմոնիա, վերլուծություն) և զուգահեռ ընթացող սուլֆեջիոյի դասընթացի հետ: Անկասկած, լսողության ձևավորումն իրականանում է սուլֆեջիոյի բոլոր ձևերում, այսինքն՝ ինտոնացիոն վարժությունների երգեցողություն, լսողական վերլուծություն, թերթընթերցում: Բայց հատկապես թելադրությունը՝ որպես ավելի ինքնուրույն ձև, պահանջում է հստակ վերլուծել լսածը և օգտակար է այս կամ այն տեսական հասկացությունների ամրապնդման համար (**Давыдова Е., 1962**):

Գաղտնիք չէ, որ դեռևս երաժշտական դպրոցում սովորողների համար սուֆեջիոյի դասընթացը ձանձրալի ու պարտադրված գործունեություն է, որը նվազեցնում է հետագայում սովորողների մի մասի՝ երաժշտությամբ զբաղվելու և մասնագիտական կրթություն ստանալու հնարավորությունները: Այնինչ, պետք է լինի հակառակը, այսինքն՝ սովորողները, սուֆեջիոյի դասընթացը հիմք ունենալով, պետք է զարգացնեն և ավելացնեն իրենց երաժշտական գիտելիքները, կարողությունները և ունակությունները որևէ երաժշտական ուսումնական հաստատությունում՝ հարմոնիայի, պոլիֆոնիայի, երաժշտական վերլուծության կարևոր ու անբաժանելի մաս հանդիսացող առարկաների զարգացմամբ: Սա է ամենակարևորը. բոլոր երաժշտատեսական առարկաների սերտ ու անխզելի կապը երաժշտական հաստատություններում ապահովում է երաժշտական ընդունակության, ավելի ուշ՝ երաժշտական լսողության, և վերջապես՝ հարմոնիկ լսողության իրականացումը, ինչը հաստատում են մի շարք հեղինակներ:

Այսպես, Ս. Էլբակյանն իր՝ «Երաժշտատեսական առարկաները ստեղծագործական կարողությունների զարգացման միջոց» աշխատանքում, կարևորելով երաժշտության տեսություն, սուֆեջիո, հարմոնիա, պոլիֆոնիա, երաժշտական ստեղծագործության վերլուծություն առարկաների փոխադարձ կապը, նորից գալիս է նույն եզրահանգման. «Երաժշտատեսական առարկաներն իրենց ուրույն տեղն ու դերն ունեն երաժշտության ուսուցչի մասնագիտական պատրաստման համակարգում և բնական է, որ երաժշտության բաժնի ուսանողները տեսական առարկաների ողջ համալիրին տիրապետելուց հետո միայն, որը նախատեսված է բուհում ուսուցանելու բոլոր տարիների համար, լիարժեքորեն պատրաստ կլինեն իրենց ապագա մասնագիտությանը» (Էլբակյան Ս., 2007):

Երաժշտատեսական առարկաների փոխադարձ կապի կարևորության մասին նշում է նաև Բ. Ուտկինը. «Սովորողի լսողությունը զարգանում է և դաստիարակվում ոչ միայն սուֆեջիոյի դասերին, այլ նաև հարմոնիայի, երաժշտական գրականության, ինչպես նաև մասնագիտական դասերին» (Уткин Б., 1985):

Կարևորելով այն միտքը, որ հարմոնիկ լսողության իրականացումն ենթադրում է երաժշտատեսական առարկաների սերտ փոխներգործություն, անդրադառնանաք նաև հարմոնիայի դասընթացին, որը հարմոնիկ լսողության անմիջական զարգացնողն է:

Երաժշտական ստեղծագործությունն իրենից ներկայացնում է բովանդակության և ձևի ամբողջական միասնություն: Բովանդակության յուրացումը պահանջում է երաժշտական խոսքի տարրերի զանազանում և գիտակցում, որոնց մեջ կարևոր տեղ է զբաղեցնում հարմոնիան: Պետք է զարգացնել հարմոնիկ լսողությունն այն աստիճանի, որպեսզի սովորողները կարողանան ընկալել համահնչյունությունն ամբողջական տեսքով:

Այսպես, դասընթացի մաս կազմող խնդիրների լուծումը և հաջորդականությունների նվազը չպետք է լինեն զուտ մեխանիկական աշխատանք: Յուրաքանչյուր մասնակից ներքին լսողության (այս կամ այն չափով ձևավորված ու զարգացած) միջոցով լուծելով խնդիրը պետք է նաև լսի և կատարի այն, որպեսզի վերջիվերջո հասկանա, թե ինքը ինչ է ներդաշնակել, հաջորդականությունների ինչպիսի դասավորություն: Ցավ ի սիրտ, այսօրվա պայմաններում ժամանակային առումով դա հնարավոր չէ, քանի որ դա գործընթացների այնպիսի մի շարք է, որով պետք է անցնի յուրաքանչյուր ուսանող, որպեսզի իսկապես բացահայտվի նրա թե՛ ներքին ինտոնավորման հնարավորությունն ու օժտվածությունը, թե՛ ներքին հարմոնիկ լսողության առկայությունը:

Բացի այդ, դասընթացը համալրող հաջորդականությունների նվազը, ինչպես սովետական դասընթացի մաս կազմող երկձայն երգեցողությունը, չպետք է սահմանափակվի միայն լսարանային պայմաններում: Այնինչ, այսօր պատկերն այն է, ինչ երևում է գործնականում. ուսանողի կողմից չկա հետևողական աշխատանք տանը ժամանակ տրամադրելու լսողության զարգացման համար այդքան նպաստավոր հաջորդականություններ նվազելուն: Սակայն միայն փոխադարձ ու նպատակաուղղված աշխատանքը կարող է նպաստել՝ այս դեպքում հարմոնիկ լսողության որոշակի աստիճանի զարգացած լինելուն:

Ըստ Ե. Դավիդովայի՝ հարմոնիկ լսողության զարգացման համար նպաստավոր է ինչքան հնարավոր է շատ նվազել ակորդներ և լսել դրանք

(Давыдова Е., 1986):

Պոլիֆոնիա դասընթացի յուրաքանչյուր բաժինը ներառում է ն՛ տեսական, ն՛ գործնական պարապմունքներ: Գործնական առաջադրանքներն ընդգրկում են երաժշտական երկերի տեսական վերլուծություն (Մելիքսեթյան Գ., 2003):

«Երաժշտական ստեղծագործությունների վերլուծություն» դասընթացում ամփոփվում է սովորողների երաժշտության տարրական տեսությունից, հարմոնիայից, երաժշտական գրականությունից ստացած գիտելիքները: Երաժշտական երկը վերլուծելիս սովորողը պետք է լայնորեն կիրառի նաև սելֆեջիոյի դասերին ձեռք բերած լսողական փորձը (Աղասարյան Լ., 1998):

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Երաժշտությունն արվեստի տեսակ է, ստեղծագործական, կատարողական, գեղագիտական, դաստիարակչական գործունեության արդյունք հանդիսացող հասարակական երևույթ, որը մեծ ազդեցություն է թողնում ոչ միայն մանկավարժական, այլ նաև հասարակական գործունեության վրա: Ուստի անհերքելի է երաժշտատեսական առարկաների ներգրավվածությունը և կարևորությունը ստեղծագործական ցանկացած գործունեության մեջ:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Աղասարյան Լ. (1998), Երաժշտական երկերի վերլուծություն, Երևան, «Նոյ» տպարան:
2. Էլբակյան Ս. (2007), Երաժշտատեսական առարկաները ստեղծագործական կարողությունների զարգացման միջոց, Երևան, Հեղինակային հրատ.:
3. Հարությունյան Ա. (2024), Սոլֆեջիո, Երևան, Հեղինակային հրատ.:
4. Մելիքսեթյան Գ. (2003), Պոլիֆոնիա, Երևան, «Հայաստան» հրատ.:
5. Давыдова Е. (1962), Методика преподавания музыкального диктанта, Москва, “Музыка”.
6. Давыдова Е. (1986), Методика преподавания музыкального сольфеджио, Москва, “Музыка”.

7. **Уткин Б. (1985)**, Воспитание профессионального слуха музыканта в училище, Москва, “Музыка”.

REFERENCES

1. **Aghasaryan L. (1998)**, Erajhshtakan erkeri verlowc'owt'yown /Analysis of Musical Works/, Yerevan, “Noy” Printing House.
2. **Elbakyan S. (2007)**, Erajhshtatesakan ar'arkanery' steghc'agorc'akan karoghowt'yownneri zargacman mijoc /Music-Theoretical Subjects as a Means of Developing Creative Abilities/, Yerevan, Author's edition.
3. **Harutyunyan A. (2024)**, Solfejio /Solfeggio/, Yerevan, Author's edition.
4. **Meliksetyan G. (2003)**, Polifonia /Polyphony/, Yerevan, “Hayastan”.
5. **Davydova E. (1962)**, Metodika prepodavaniya muzykal'nogo diktanta /Methods of Teaching Musical Dictation/, Moscow, “Muzyka”.
6. **Davydova E. (1986)**, Metodika prepodavaniya muzykal'nogo sol'fedzhio /Methods of Teaching Musical Solfeggio/, Moscow, “Muzyka”.
7. **Utkin B. (1985)**, Воспитание профессионального слуха музыканта в училище /Development of the Professional Ear of a Musician in College/, Moscow, “Muzyka”.

Армине Айрапетян

РОЛЬ МУЗЫКАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН В ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Заключение

Ключевые слова и выражения: сольфеджио, гармония, полифония, анализ музыкального произведения, музыкально-теоретические дисциплины, музыкально-слуховые представления, теоретические знания, гармонический слух.

Взаимосвязанная система музыкально-теоретических дисциплин - сольфеджио, гармония, полифония, анализ музыкального произведения - позволяет не только формировать, но и развивать музыкально-слуховые представления учащихся в педагогической практике.

Непрерывность процессов формирования и развития предполагает опору на наличие музыкального слуха и подчеркивает его значимость, при этом его развитие возможно посредством целенаправленной и последовательной работы в рамках музыкально-теоретических дисциплин.

В практической деятельности для всестороннего и гармоничного развития личности необходимо наличие таких предпосылок, которые будут способствовать полноценной реализации музыкально-теоретических дисциплин и обеспечат непрерывную цепочку теоретических процессов, в которой первостепенное значение имеет добросовестная работа педагога, осуществляемая на правильной основе и создающая условия для развивающих предпосылок. Выделенные из работ различных педагогов точки зрения и подходы дадут возможность как школьникам, так и студентам расширить свои представления о музыкально-теоретических дисциплинах.

Armine Hayrapetyan

The Role of Music-Theoretical Disciplines in Pedagogical Activity

Conclusion

Key words and expressions. *solfeggio, harmony, polyphony, musical analysis, music-theoretical disciplines, aural musical perception, theoretical knowledge, harmonic hearing.*

The interconnected system of music-theoretical disciplines—solfeggio, harmony, polyphony, and musical analysis—makes it possible not only to form but also to develop students' aural musical perceptions in pedagogical practice.

The continuity of the processes of formation and development presupposes reliance on the presence of musical hearing and emphasizes its importance, while its development is made possible through purposeful and consistent work within the framework of music-theoretical disciplines.

In practical activity, the comprehensive and harmonious development of an individual requires the presence of such prerequisites that will contribute to the full implementation of music-theoretical subjects and ensure a continuous chain of theoretical processes, in which the primary importance is the conscientious work of the teacher carried out on a proper foundation, thereby creating conditions for developmental prerequisites.

The viewpoints and perspectives selected from the works of various educators will enable both school students and university students to expand their understanding of music-theoretical subjects.

Արմինե Հայրապետյան – Խաչատուր Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարանի Գեղարվեստական կրթության ֆակուլտետի Երաժշտության մանկավարժության ամբիոնի դասախոս: Գիտական հետաքրքրությունները՝ երաժշտատեսական և երաժշտապատմական առարկաների ուսումնասիրում: Ունի հրատարակված 3 հոդված:

arminehayrapetyan8888@gmail.com

Айрапетян Армине - Соискатель, Армянский государственный педагогический университет имени Хачатура Абовяна, факультет художественного образования, преподаватель кафедры музыкальной педагогики. Научные интересы: изучение музыкально-теоретических и музыкально-исторических дисциплин. Имеет 3 опубликованную статью arminehayrapetyan8888@gmail.com

Armine Hayrapetyan - Applicant, Armenian State Pedagogical University named after Khachatur Abovyan, Faculty of Fine Art Education, lecturer at the Department of Music Pedagogy. Scientific interests: study of music theory and music history subjects. Has 3 published article arminehayrapetyan8888@gmail.com

Խմբագրություն է ուղարկվել 02.02.2026թ.

Հանձնարարվել է գրախոսության 21.02.2026թ.

Հրատարակման է ներկայացվել 31.03.2026թ